

УДК 343.9
DOI

Н. С. Сидоренко

orcid.org/0000-0003-4622-2779

*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри управління та адміністрування*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ З ОРГАНАМИ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Постановка проблеми. На XIV Конгресі ООН із питань запобігання злочинності та кримінальному правосуддю було прийнято декларацію «Активізація заходів попередження злочинності, кримінального правосуддя і забезпечення верховенства права: назустріч здійсненню Порядку денного у сфері сталого розвитку на період до 2030 року», у якій визначено обов'язок країн-учасниць активізувати міждисциплінарну діяльність із профілактики злочинності та боротьби з нею на основі співпраці і взаємодії між правоохоронними органами та іншими інститутами системи кримінального правосуддя [1].

Стан дослідження. Дослідженню різних аспектів взаємодії між органами кримінального судочинства присвячено праці О.М. Бандурки, Я.І. Гілінського, В.Л. Давиденка, О.М. Джузи, В.П. Захарова, О.Г. Кальмана, М.П. Климчука, С.М. Князева, О.М. Литвинова, В.В. Пивоварова, Л.І. Щербини, А.Є. Фоменка та деяких інших учених. Визнаючи досить значний внесок цих науковців у розроблення зазначеної проблематики, слід усе ж таки звернути увагу на відсутність сучасних досліджень актуальних питань взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами кримінального судочинства. Ця проблема потребує свого вирішення. У зв'язку із цим **метою** статті є дослідження пріоритетних напрямів взаємодії органів досудового розслідування під час здійснення діяльності щодо протидії та запобігання злочинності.

Виклад основного матеріалу. Серед суб'єктів кримінального судочинства важливу роль у здійсненні кримінологічної діяльності здійснюють слідчі підрозділи Національної поліції України. Згідно з Положенням про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України від 06 липня 2017 р. № 570, слідчі підрозділи Національної поліції України (далі – слідчі підрозділи) є структурними підрозділами апарату центрального органу управління поліції, її територіальних органів, які згідно, з кримінальним процесуальним законодавством, є органами досудового розслідування, які забезпечують досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції [2].

Слідчі підрозділи виконують такі завдання: 1) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; 2) охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції; 4) забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями; 5) виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення [2].

Із наведеного переліку завдань слідчих підрозділів можемо виділити два основні напрями, у яких ними реалізується здійснення кримінологічної діяльності: 1) виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень та 2) вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Безперечно, одноособово слідчий не в змозі усунути криміногенні детермінанти злочинності чи окремого кримінального провадження. У зв'язку із цим слідчі підрозділи під час здійснення своїх повноважень взаємодіють із міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, громадськими організаціями й об'єднаннями, а також відповідно до міжнародних договорів України з компетентними та судовими органами іноземних держав [2].

Однією з функцій слідчих підрозділів є організація взаємодії слідчих підрозділів з Офісом Генерального прокурора, регіональними, місцевими прокуратурами, зокрема прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову і судово-експертну діяльність [2].

Питання взаємодії перебуває на контролі у начальника Головного слідчого управління. Він організовує звітування керівників структурних підрозділів центрального органу управління полі-

ції, міжрегіональних територіальних органів Національної поліції та їхніх територіальних (відокремлених) підрозділів, територіальних органів поліції та їхніх територіальних (відокремлених) підрозділів із питань службової діяльності органів досудового розслідування, у тому числі стану взаємодії між слідчими та оперативними підрозділами Національної поліції України під час розслідування кримінальних правопорушень [2].

Відповідно до покладених обов'язків, начальник слідчого управління організовує звітування керівників структурних підрозділів апарату ГУНП, його територіальних (відокремлених) підрозділів із питань службової діяльності підпорядкованих слідчих підрозділів, у тому числі стану взаємодії між слідчими слідчого управління ГУНП, слідчих відділів, відділень та оперативними підрозділами ГУНП, його територіальних (відокремлених) підрозділів під час розслідування кримінальних правопорушень. Також начальник слідчого управління організовує та забезпечує взаємодію підпорядкованих слідчих підрозділів та оперативних підрозділів (кримінальної поліції) ГУНП та міжрегіональних територіальних органів поліції щодо досудового розслідування кримінальних правопорушень із моменту внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) відомостей про їх учинення; забезпечує ефективне використання слідчими оперативної інформації під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, розшуку осіб, які переховуються від слідчих підрозділів та суду [2].

Інструкцією з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні від 07 липня 2017 р. № 575 визначено, що основними завданнями взаємодії органів досудового розслідування Національної поліції України з іншими структурними підрозділами апарату центрального органу управління поліцією, міжрегіональними територіальними органами Національної поліції та їхніми територіальними (відокремленими) підрозділами, територіальними органами поліції та їхніми територіальними (відокремленими) підрозділами є запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування, притягнення до встановленої законодавством відповідальності осіб, які їх учинили, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб [3].

Основними принципами взаємодії є: 1) швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень; 2) самостійність слідчого (дізнавача) в процесуальній діяльності, утручан-

ня в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється; 3) оптимальне використання наявних можливостей органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції України у запобіганні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень; 4) дотримання загальних засад кримінального провадження; 5) забезпечення нерозголошення даних досудового розслідування. Швидке та повне розслідування і розкриття кримінальних правопорушень досягається шляхом поєднання зусиль усіх органів та підрозділів поліції, забезпечення належного рівня їх взаємодії відповідно до вимог законодавства щодо отримання, збирання, накопичення та використання інформації про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також про події і факти, які можуть сприяти їх розслідуванню і розкриттю, що є головним завданням для всіх працівників поліції [3].

Дослідження основних засад Положення про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України від 06 липня 2017 р. № 570 дає змогу виділити напрями взаємодії слідчих підрозділів з іншими учасниками кримінального судочинства:

1. Взаємодія з міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, державними установами.

2. Взаємодія з громадськими організаціями та об'єднаннями, окремими громадянами.

3. Взаємодія з Офісом Генерального прокурора, регіональними, місцевими прокуратурами, прокурорами.

4. Взаємодія з органами і підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

5. Взаємодія з органами і підрозділами, що здійснюють судово-експертну діяльність.

6. Взаємодія з компетентними та судовими органами іноземних держав.

Слід зазначити, що позитивний результат протидії правоохоронними органами злочинності залежить від правильної організації роботи з попередження, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень. У зв'язку із цим уважаємо, що одним із найважливіших елементів організації цієї діяльності є взаємодія слідчих та оперативних підрозділів.

Важливою умовою ефективної взаємодії слідчих та оперативних підрозділів є наявність спільного інтересу у кожного із суб'єктів взаємодії та добросовісне виконання службових обов'язків. Взаємодія неможлива без взаємного розуміння сутності питань, що спільно вирішуються, і згоди сторін стосовно предмета, процедур і результатів співробітництва. Зауважимо, що розуміння і згода сторін – учасниць взаємодії, довіра між ними є необхідними умовами досягнення позитивних результатів [4, с. 49].

Проблема в організації взаємодії слідчого з оперативними співробітниками зумовлена потребами практичної протидії кримінальним правопорушенням. Слід також пам'ятати, що взаємодія слідчих підрозділів та оперативних співробітників неможлива без належного керівництва цим процесом. Саме під контролем керівництва формуються, уточнюються цілі та завдання взаємодії, конкретизуються прийоми та методи, відпрацьовуються тактика і стратегія, підвищується ефективність, досягається кінцевий результат. За допомогою якісного контролю можна на початковій стадії розслідування кримінального правопорушення виявити недоліки та упущення, які відбулися в процесі взаємодії, конкретизувати раніше прийняте рішення, оцінити проміжний та кінцевий результати діяльності [5, с. 86].

Таким чином, підсумовуючи питання взаємодії слідчих підрозділів з оперативними підрозділами, зазначимо, що основним призначенням такої взаємодії є узгодження дій для досягнення єдиного результату, який повинен проявлятися у вигляді запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування, притягнення до встановленої законодавством відповідальності осіб, які їх учинили, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб. З огляду на процесуальний статус слідчого, взаємодія відбувається у формі виконання оперативним працівником доручень слідчого в процесі роботи СОГ та в подальшому під час розслідування кримінального провадження. Саме оперативні підрозділи забезпечують здійснення заходів, спрямованих на отримання інформації про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також події і факти, які можуть сприяти їх розкриттю та досудовому розслідуванню, у межах своєї компетенції. Виходячи зі змісту нормативно-правових актів, які регулюють процесуальний статус слідчого, його повноваження, можемо зауважити, що взаємодія слідчого та оперативного підрозділів під час розшуку та затримання підозрюваного – це співпраця, яка будується за принципом керівної ролі слідчого з метою виконання доручень останнього щодо проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій або здійснення комплексу розшукових заходів, що спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного та його затримання. Зміст цієї діяльності становлять передбачені кримінальним процесуальним законом заходи, які вживаються з метою отримання повної, всебічної та достовірної інформації про кримінальне правопорушення, забезпечення об'єктивного та законного досудового розслідування, а також виявлення та затримання підозрюваного, який перебуває у розшуку.

Література

1. Проект Киотської декларації «Активізація мер запобігання злочинам, уголовного правосуддя і забезпечення верховенства права: навістречу викликам Повестки дня в області сталого розвитку на період до 2030 року» / ООН. Киото, Японія, 7–12 марта 2021 г. URL: <https://mgimo.ru/upload/2021/03/KyotoDeclaration.pdf/>.
2. Положення про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України від 06 липня 2017 р. № 570 : Наказ Міністерства внутрішніх справ України. *Офіційний вісник України*. 2017. № 72. С. 65.
3. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні від 07 липня 2017 р. № 575 : Наказ Міністерства внутрішніх справ України. *Офіційний вісник України*. 2017. № 67. С. 135.
4. Бондар Г.Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2004. С. 49.
5. Юрченко А.М., Гарбовський Л.А., Башта І.І. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час кримінального провадження: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : монографія. 2018. 204 с.

Анотація

Сидоренко Н. С. Взаємодія органів досудового розслідування з органами кримінального судочинства. – Стаття.

У статті досліджується сучасний стан взаємодії між органами попереднього розслідування та органами кримінального провадження. Визначено пріоритетні сфери взаємодії. Проаналізовано проблеми, що виникають під час здійснення взаємодії, запропоновано шляхи їх вирішення. Проблема в організації взаємодії слідчого з оперативними працівниками викликана потребами практичної протидії кримінальному правопорушенню. Слід також пам'ятати, що взаємодія слідчих підрозділів та оперативного персоналу неможлива без належного керівництва цим процесом. Під контролем менеджменту формуються, конкретизуються цілі та завдання взаємодії, конкретизуються прийоми та методи, відпрацьовуються тактика та стратегія, підвищується ефективність та досягається кінцевий результат. За допомогою контролю якості на початковому етапі розслідування кримінального правопорушення можна виявити недоліки, що мали місце в процесі взаємодії, уточнити раніше прийняте рішення, оцінити проміжні та остаточні результати. Основною метою взаємодії слідчих підрозділів з оперативними підрозділами є координація дій щодо досягнення спільного результату, який має проявлятися у запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, притягненні до відповідальності тих, хто їх учинив, компенсації за кримінальні правопорушення, збитки фізичних та юридичних осіб. Змістом цієї діяльності є заходи, передбачені кримінально-процесуальним законодавством, які вживаються для отримання повної, всебічної та достовірної інформації про кримінальне правопорушення, для забезпечення об'єктивного та законного досудового розслідування, а також для виявлення та затримання підозрюваного у розшуку. Зроблено висновок, що взаємодія слідчого та опера-

тивного підрозділів під час розшуку та затримання підозрюваного – це співпраця підрозділів, яка будується за принципом керівної ролі слідчого з метою виконання доручень останнього щодо проведення окремих слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій або здійснення комплексу розшукових заходів, що спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного та його затримання.

Ключові слова: органи досудового розслідування, органи кримінального судочинства, взаємодія, координація, злочинність, протидія, запобігання.

Summary

Sydorenko N. S. Interaction of bodies of pre-trial investigation with bodies of criminal proceedings. – Article.

The article examines the current state of interaction between the bodies of preliminary investigation and the bodies of criminal proceedings. Priority areas of interaction have been identified. The problems arising during the implementation of interaction are analyzed, ways of their solution are proposed. The problem in the organization of interaction of the investigator with operatives is caused by needs of practical counteraction to a criminal offense. It should also be remembered that the interaction of investigative units and operational staff is impossible without proper guidance in this process. It is under the control of management that the goals and objectives of interaction are formed, specified,

techniques and methods are specified, tactics and strategy are worked out, efficiency is increased, and the final result is achieved. With the help of quality control it is possible at the initial stage of the investigation of a criminal offense to identify shortcomings and omissions that occurred in the process of interaction, to specify the previously made decision, to assess the intermediate and final results. The main purpose of the interaction of investigative units with operational units is to coordinate actions to achieve a common result, which should be manifested in the prevention of criminal offenses, their detection and investigation, bringing to justice those who committed them, compensation for criminal offenses, damages, and the interests of individuals and legal entities. The content of this activity is the measures provided by the criminal procedure law, which are taken in order to obtain complete, comprehensive and reliable information about the criminal offense, to ensure an objective and lawful pre-trial investigation, as well as to identify and detain a wanted suspect. It is concluded that the interaction of the investigative and operational units during the search and detention of the suspect is the cooperation of units, which is based on the principle of the investigator's leadership role, in order to fulfill the latter's instructions to conduct individual investigative (investigative) and covert investigative search measures aimed at establishing the location of the suspect and his detention.

Key words: pre-trial investigation bodies, criminal justice bodies, interaction, coordination, crime, counteraction, prevention.